

УДК 37.016:78(569.4)

DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2024.29.306162>

Світлана Бендікова, м.Єрусалим (Ізраїль); м. Кривий Ріг (Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7783-9301>

ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ ІЗРАЇЛЯ: ТРАДИЦІЇ, НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ

В оглядовій статті представлено особливості музичної освіти Ізраїля з урахуванням полікультурного розмаїття ізраїльського суспільства, векторності на збереження культурних і освітніх традицій. Доведено, що викладання музики та співу в Ізраїлі має особливості, з-поміж яких вирізняється полікультурність змісту, що поєднує в собі елементи європейської класичної музики, єврейської музичної традиції та музики різних етнічних груп, що мешкають в країні; на організацію музичної освіти в дитячих садках і школах впливають релігійні канони. З'ясовано, що музична освіта в Ізраїлі розглядається як важливий фактор розвитку особистості та суспільства в цілому; система викладання музики та співу в Ізраїлі вирізняється інклюзивністю. Виявлено, що зміст музичної освіти в закладах освіти різного рівня в Ізраїлі врегульовується програмами, укладеними Міністерством освіти країни, а також на рівні держави запропоновані ресурси для вивчення музичних дисциплін і музичного виховання особистості. В ході компаративістського аналізу виявлено подібності та відмінності в музичній освіті Ізраїля та України.

Ключові слова: музична освіта; Ізраїль; музична культура; полікультурність; релігійні канони; програма музичної освіти.

Постановка проблеми. Музичне мистецтво на всіх етапах історичного поступу завжди залишалося вагомим чинником культурного розвитку суспільства загалом та потужним фактором розвитку особистості, її емоційного інтелекту й творчого потенціалу. Саме тому в освітніх системах різних держав чільне місце відведено музичній освіті, покликаний розвивати творчі здібності учнів, студентів, формувати культурно-мистецьку еліту. Система музичної освіти Ізраїлю вирізняється спектром унікальних особливостей, кристалізація яких відбувалася з урахуванням національних цінностей, традицій музичної культури, релігійних канонів тощо.

Мистецька освіта в Ізраїлі регулюється законодавством, що визначає загальні рамки та цілі навчання в музичних, художніх та

мистецьких школах. Наведемо декілька ключових законів і нормативних актів, які врегульовують структуру та принципи функціонування системи мистецької освіти в Ізраїлі: Закон про державну освіту (1953), Закон про державні школи (1969), Закон про культуру і мистецтво (2002), Закон про освіту дітей з особливими потребами (2008), Національна програма з мистецтва та музики (2017).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження українських науковців (Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Олексюк та ін.) розвивають методологічні, теоретичні питання музичної освіти, відзначають велику роль мистецтва та музичної освіти в розвитку особистості та формуванні її духовно-творчого потенціалу.

Проблеми музичної освіти стали предметом дослідницької уваги закордонних дослідників, зокрема ізраїльських. Так, А. Портовіц, П. А. Гонсалес-Морено, К. С. Хендрікс (Adena Portowitz, Patricia A. González-Moreno, Karin S. Hendricks, 2010) висвітлюють питання мотивації учнів до навчання музики; Д. Хедден (D. Hedden, 2012) розглядає навчання співу дітей у методичному та історичному контексті; Р. П. Кахна, А. С. Русуб (Rona P. Cahna, Alina S. Rusub, 2016) характеризують ставлення релігійних спільнот до музики та музичної освіти в Ізраїлі; В. Коен, Л. Ліа (V. Cohen, L. Lia, 1997) аналізують питання бікультуралізму та культурного плюралізму в ізраїльській музичній освіті; Т. Лев (T. Lev, 2018) досліджує мультикультурність ізраїльського суспільства XXI ст. та її вплив на музичну освіту; К. Глушанков (C. Gluschankof, 2022) висвітлює специфіку музичного виховання дітей та підготовки педагогічних кадрів в Ізраїлі.

Важливими в контексті нашого дослідження є праці українських науковців з проблем вокальної педагогіки, розвитку співацької майстерності В. Антонюк, В. Бриліна, Б. Гнидь, А. Менабені, І. Колодуб, Н. Овчаренко, О. Стахевича, Ю. Юцевича та ін. Питанням методики вокалу та розвитку голосу присвячені праці ізраїльських педагогів-науковців Й. Блумберга, І. Горен, М. Левітас, Г. Рафаелі, Л. Шанцер, Р. Шулової та ін.

Аналіз джерел засвідчує, що дослідження переважно зосереджені на культурологічних, теоретичних, методичних питаннях у сфері музичної освіти. Тому є необхідність узагальнення особливостей музичної освіти в навчальних закладах Ізраїля

в контексті ретроспективного вивчення та визначення її специфіки у вимірі компаративістського аналізу.

Метою статті є виявлення особливостей музичної освіти Ізраїля з урахуванням полікультурного розмаїття ізраїльського суспільства, векторності на збереження культурних та освітніх традицій; з'ясування подібності та відмінності в музичній освіті Ізраїля й України.

Для досягнення мети дослідження були використані такі **методи**: *історико-діахронічний і синхронічний аналіз* – для виокремлення традицій ізраїльської музичної освіти та характеристики сучасної системи музичної освіти; *системний аналіз* – узагальнення специфічних характеристик музичної освіти Ізраїля, окреслення особливостей музичного виховання, навчання у закладах освіти різних типів; *компаративістський аналіз* – зіставлення подібних і відмінних аспектів музичної освіти України й Ізраїля.

Виклад основного матеріалу. Музика та спів відіграють важливу роль в ізраїльській культурі з часу заснування Ізраїля у 1948 р. Питанню музичної освіти з того часу приділяється значна увага, створено систему, яка поєднує в собі елементи західної та східної музичних традицій. Ізраїльська система музичної освіти має ряд унікальних особливостей, що відрізняють її від систем інших країн. Ці особливості зумовлені історичним контекстом, культурним різноманіттям і традиціями музичного виховання, навчання у закладах освіти.

Мультикультурне ізраїльське суспільство синтезує багато різних традицій. Уряд підтримує співіснування уродженців країни та репатріантів, які прибувають до Ізраїля з різних куточків світу, країн Сходу й Заходу, та допомагає своїм громадянам зберегти їхні оригінальні звичаї й традиції, закладаючи основи для більш однорідного суспільства. Необхідність досягнення цих цілей стає особливо очевидною, якщо звернути увагу на калейдоскоп стилів ізраїльської музики. Традиційна єврейська музика – ашкеназька, сефардська, хасидська; етнічна музика – арабська, бедуїнська, єменська; ізраїльський фолк – поєднання традиційних єврейських і арабських мелодій; світська музика – ізраїльський поп- і рок-музика, електронна музика тощо.

Музична атмосфера ізраїльського суспільства складається з різнобарвної естрадної, фолк і класичної музики. Естрадна музика

в Ізраїлі відрізняється великим розмаїттям стилів: від поп-музики та року до хіп-хопу та електронної музики. На її розвиток впливає європейська, американська та арабська музика. Зауважимо, що Ізраїль був однією з перших країн, яка брала участь у конкурсі Євробачення та виграла його чотири рази.

Фольклорна музика містить у собі пісні та танці з різних єврейських етнічних груп, а також арабську та бедуїнську музику. Відомі популярні жанри ізраїльської фолкмузики – це клезмер, йеменська музика та пісні ладіно. Окрім цього, ізраїльська музична сцена репрезентує джаз, блюз, реггі та інші жанри.

Класична музика має давню й багату традицію, яка є невід'ємною частиною культурної спадщини та джерелом гордості Ізраїля. Ізраїльські композитори роблять значний внесок у розвиток класичної музики. В країні є багато оркестрів, камерних ансамблів, хорів світового рівня та оперний театр.

Музика є потужним інструментом для формування та зміцнення національної самоідентифікації, а музична діяльність відіграє важливу роль у формуванні національної самосвідомості та розвитку культури. В Ізраїлі проводяться численні національні й міжнародні музичні конкурси та фестивалі, які відображають різноманітні аспекти культурного та мистецького життя країни. Ці заходи не лише сприяють розвитку музичних талантів і просуванню мистецтва, але й мають велике значення для культурного обміну з іншими країнами, що сприяє розширенню культурного діалогу та взаєморозумінню (Israel Festival, Jerusalem International Chamber Music Festival, Abu Gosh Vocal Music Festival, Israel's Rubinstein Piano Competition, Red Sea Jazz Festival та ін.).

В Ізраїлі існує розгалужена система музичної освіти, яка включає: *дошкільну освіту* – музичні заняття у дошкільних закладах; *шкільну освіту* – музика є обов'язковим предметом у державних школах; *заклади мистецької освіти* – у країні існує безліч приватних і державних консерваторій, музичних центрів і студій, де діти та дорослі можуть навчатися гри на різних інструментах, вокалу, теорії музики тощо; *заклади вищої освіти* – в Ізраїлі існують коледжі, університети та академія музики, які пропонують програми бакалаврату, магістратури та аспірантури у сфері музики.

У 2017 р. Міністерством освіти було складено нову програму музичної освіти з метою її неперервної послідовної реалізації – від дитячого садка до випускного (дванадцятого) класу загально-

освітньої школи. У програмі представлена її основна концепція: «Мультикультурна реальність в Ізраїлі ХХІ ст. характеризується багатим спектром унікальних музичних традицій. Цей широкий спектр є справжнім викликом для суб'єктів музичної освіти та ставить питання про саму роль музичної освіти загалом і концепцію національної навчальної програми музики зокрема» (*Israeli Ministry of Education. Musica: Tochnit Limudim*, 2017).

У програмі звертається увага на важливість навчання музики як однієї з найприродніших, найбагатших і найскладніших форм людського вираження: «Це невіддільна частина нашого життя, і через звуки вона виражає як переживання навколишнього світу, так і особистий внутрішній світ переживань. Музика є основною людською потребою, яка має важливе і глибоке вираження в житті окремої людини, а також у житті суспільства» (*Israeli Ministry of Education. Musica: Tochnit Limudim*, 2017).

Важливою особливістю музичної освіти в Ізраїлі є мультикультуралізм. Національна навчальна програма з музики враховує культурну різноманітність суспільства, є модульною за змістом і зважає на всі сторони й суперечності ізраїльського соціуму, а також особливості західної й східної культур. У програмі обґрунтовується ідея, що урок музики є формою мультикультурного плюралізму й утвердження цінностей толерантності, сприяє відкритості й повазі до інших культур.

Професор Тель-Авівського університету Т. Лев висловлює думку, що «постмодерністське мислення призвело до помітно гнучкого розуміння поняття культурна ідентичність: від одновимірних, «закритих» визначень до набагато більш відкритих понять, що дозволяє кожному індивіду водночас належати до кількох культур. Дотримуючись цієї філософії, здається, що кожен учень ізраїльської системи освіти зможе знайти своє особисте місце в констеляції різних кіл ідентичності» (Т. Lev, 2018).

У змісті поняття «ідентичність» з позиції ізраїльської специфіки Т. Лев виокремлює певні «кола» її формування: «громадське коло», що представляє спільну ідентичність громадян держави Ізраїль; «коло спільноти» – відбиває більш специфічні аспекти ідентичності – євреї, араб, релігійний, світський, ашкеназі (європейські євреї), мізрахі (східні євреї), іммігрант у першому чи другому поколінні з пострадянського простору чи Ефіопії тощо; «універсальне коло» – представляє ідентичність як членів

глобальної світової спільноти та необхідність «занурення» в різноманітний світ музичної культури та її скарбів.

Відповідно зміст навчальної програми музичної освіти включає репертуар, що представляє музику, створену в державі Ізраїль; традиційну музичну спадщину єврейської та арабської громад і їх підгруп; репертуар із різних музичних культур світу. При цьому означені напрями належним чином відображають жанри класичної, популярної та традиційної (народної/етнічної) музики та забезпечують їх поєднання на уроці (*Israeli Ministry of Education. Musica: Tochnit Limudim*, 2017).

Питання репертуару в програмі музичної освіти має рекомендаційний характер і містить загальні вказівки з конкретними прикладами, які вибірково можуть бути замінені еквівалентними альтернативними варіантами. Окрім того, надаються педагогічні рекомендації для вчителів, щоб допомогти їм підібрати відповідний музичний репертуар для вихованців. Програма містить такі важливі напрямки, як: складність – репертуар включає аспекти, які розширюють музичні знання учнів і розвивають їх здібності; витонченість – репертуар включає елементи, що розвивають в учнів здатність відчувати емоційні нюанси; діалог з позамузичними сферами – репертуар слугує підґрунтям для інших контекстів, таких як естетичний, філософський, історичний, соціологічний або політичний (*Israel Ministry of Education. Musica*, 2011/2020).

Вагомою особливістю музичної освіти в Ізраїлі є диверсифікація музичних програм з урахуванням релігійної та етнічної специфіки. Міністерство освіти Ізраїля визначає необхідні галузі та зміст навчання і рекомендує основну навчальну програму, за якою викладають педагоги кожної школи. Але допускаються й інші факультативні заняття, які в закладі середньої освіти визначаються самостійно.

Зауважимо, що викладачі мають право розробляти авторські програми та курси до програм, рекомендованих Міністерством освіти, зважаючи на етнічну приналежність учнів, інтелектуальний рівень і обдарованість, особливості міста чи регіону, в якому функціонує заклад освіти.

Музичне навчання в Ізраїлі визнається важливою складовою загальної освіти, але музика не завжди входить до основного навчального плану. Специфічною рисою навчання музики в

ізраїльських загальноосвітніх школах є релігійна приналежність дитини, що впливає на доступність і можливості навчання музики.

Основними релігіями в Ізраїлі є юдаїзм, християнство та іслам. Ці релігії по-різному ставляться до музики й відповідно до музичної освіти. В юдаїзмі та християнстві музичні звичаї походять зі Святих Писань і тому визнаються частиною релігійної та світської діяльності. Проте ісламські ортодоксальні авторитети тлумачать ставлення Корану щодо музики по-іншому та встановлюють заборони на багато видів музичної діяльності, які тривають уже понад тисячу років (Rona P. Cahna, Alina S. Rusub, 2016).

Поточна ситуація така, що у більшості ізраїльських початкових шкіл в єврейській громаді проводять уроки музики та співу. Однак в ізраїльських початкових школах у межах арабської громади, де мусульмани становлять більшість поряд із християнською меншістю, уроки музики менш поширені.

Попри розбіжності у ставленні до музики в різних спільнотах ізраїльського суспільства, в національній програмі Міністерства освіти підкреслюються важливі цілі навчання співу: «ознайомитися з вибраним й різноманітним співочим репертуаром з різних культур і музичних жанрів; створити міжпоколінний континуум для спадщини пісень у колі родини, спільноти та задля розвитку ізраїльської культури» (*Israel Ministry of Education. Musica: Tochnit Limudim*. 2011/2020, с. 24).

Перші кроки в навчанні музики та співу в Ізраїлі розпочинаються в дитячому садку. Дошкільний відділ Міністерства освіти розробив програму, яка спрямована на збереження традицій Ізраїля і поглиблення національних цінностей та ізраїльської ідентичності. Репертуар для дітей дошкільного віку викладено у зібранні з п'яти томів «Zemer Lach Lagil HaRach» («Пісні для дітей ніжного віку»), що розташовані на сайті Міністерства освіти (*Israel Ministry of Education, Division for Pre-Elementary Education*, 2008).

Навчання музики та співу продовжується в початковій школі. Для молодших школярів розроблена програма «Пісня дня», що укладається у ході співпраці Департаменту культури та мистецтва (Department of Culture and Arts), директора та педагогічного колективу школи. За програмою пропонується розпочати шкільний день співом, що об'єднує учнів, сприяє приємній атмосфері та змістовному початку дня всіх учнів школи.

До програми Міністерства освіти Ізраїля додається співочий репертуар, що містить перелік запропонованих пісень, також зазначаються мета та етапи навчання. У рамках цих цілей описуються характеристики пісень. Зміст програми навчання співу в загальноосвітній школі передбачає формування цінностей – поваги до сім'ї, батьків, дружби та толерантності (*Israeli Ministry of Education - Music Curriculum for the Elementary School System*, 2012).

Урок музики в ізраїльській школі має важливе значення для вивчення національної культурної спадщини та опанування музичної культури інших народів. Урок має сприяти утвердженню культурної спадкоємності та духовного зв'язку між поколіннями, забезпечувати ознайомлення школярів із широким спектром художніх способів мислення та емоційних засобів вираження, що не обмежено музичними трендами чи комерційними інтересами (*Israeli Ministry of Education - Music Curriculum for the Secondary School System*, 2011).

Вебсайт Міністерства освіти пропонує покликання на дидактичні матеріали та ресурси. Репертуар різноманітний за жанрами (класика, фолк, поп, рок), стилі (Ерец-Ізраель, середземноморський). До кожної пісні додаються ноти, слова, інформація про історію створення та авторів. Посилання мають аудіо- та відеозаписи на You Tube, рекомендації щодо виховання моральних цінностей, почуттів, мовної та музичної грамотності (наприклад, сольфеджіо, спів і гра, музична грамотність) (*Israeli Ministry of Education – Music Curriculum for the Elementary School System*, 2012).

В Ізраїлі існують державні (бейт а-сефер мамлахті – *tamlachti*), державні релігійні (бейт а-сефер мамлахті даті – *tamlachti dati*) та незалежні (хінух ацмаі – *chinuch atzma'i*) школи. З ініціативи музичної інспекції Міністерством освіти запропонована програма навчання співу в єврейських релігійних школах, зміст якої ґрунтується на компіляції піют (Pyiut) – єврейської літургійної поезії і пісні. Основний підхід програми розглядає піют як важливу складову єврейської культури. Програма відображає сутність єврейського мультикультурного суспільства в Ізраїлі, його акцент робиться на музичному аспекті піют у рамках етномузикологічного та мультидисциплінарного підходу (*Israel Ministry of Education Al hatochnit Shirim veShorashim*, 2019).

В ізраїльській системі освіти значна увага приділяється професійній орієнтації учнів старших класів загальноосвітньої

школи (тіхон). У галузі мистецтва існують різні професійні відділення (магамот), що функціонують у таких напрямках: музика, кіно, театр, танець тощо. Музичне відділення (магамат музика) сприяє поглибленому вивченню музики, підвищенню культурного рівня та збагаченню духовного світу молоді, навчанню співу або гри на музичному інструменті та ознайомленню з різноманітними музичними стилями.

Навчання на музичному відділенні обирають учні, які вважають музику основною сферою своїх інтересів, бажають отримати теоретичні знання та практичні навички, а також досягти певних результатів у цій сфері мистецтва. Вони вивчають музику або спів з метою поглибити, збагатити й розвивати свій талант. Музична спеціалізація базується на концепції, що музика формує наш світ і впливає на людину. Поглиблене вивчення музики збагачує учнів у сфері музичної культури та передбачає вивчення різноманітних музичних стилів та періодів.

Профільне навчання старшокласників на музичному відділенні розвиває у творчої молоді навички слухачів, виконавців і творців через контакт із різноманітним спектром культур і жанрів. Музична освіта у школі має свої переваги: розширює світогляд і знання про музику, розвиває музичні здібності та творчий потенціал, вчить дисципліни та самостійності, підвищує самооцінку та впевненість у собі, розвиває емоційний інтелект, дає можливість продовжити освіту в музичному закладі.

Навчальний план з музичної спеціалізації включає теоретичні й практичні заняття та дозволяє випускникам скласти іспити на атестат зрілості (багрут) в обсязі 10 кредитів. Основні дисципліни: музична культура (історія музики та музична література); теорія музики (теорія, гармонія, розвиток слуху та сольфеджіо); спеціальність – гра на музичному інструменті чи спів (класична, джазова, поп, рок та арабська музика); додаткові дисципліни за вибором – виконавство (інструментальні та вокальні ансамблі), композиція, оркестровка та оркестрове диригування, аранжування, комп'ютерна музика тощо. Іспити складають учні, які протягом багатьох років безперервно й методично вивчають музику та спів або композицію, оркестровку та диригування тощо (*Israel Ministry of Education. Student and graduate portal*, 2008).

Міністерством освіти Ізраїля розроблено сайт для викладачів (портал викладачів), на якому розміщено ресурси для навчання музики в початковій, середній, старшій школі та консерваторіях. На вебресурсі викладено навчальні матеріали, розділи, плани уроків, відео уроки, навчальні програми, вимоги до випускних іспитів, а також статті щодо досліджень у сфері музичної освіти тощо. Можна знайти ноти, композиції та аранжування для оркестрів, інформацію про національну вікторину з теорії музики, підготовку до випускного виконавського екзамену (ресіталю), а також посилання на музичні сайти та політику нагляду за музичною освітою (*Israel Ministry of Education. Teaching staff portal*, 2008).

У процесі навчання музики в Ізраїлі використовуються сучасні засоби, такі як: інтерактивні дошки, комп'ютерні програми тощо. Викладачі активно застосовують інноваційні методи навчання: мультимедіа, інтерактивні ігри та проєктно-орієнтоване навчання. Значна увага в закладах освіти акцентується на розвитку творчих здібностей учнів та практичному застосуванні знань. Уроки музики та співу часто поєднують гру на інструментах, спів, танці та інші види музичної діяльності. Учнів заохочують до імпровізації та створення власних музичних творів.

Важливим аспектом викладання музики є виховання музичного смаку учнів. У навчальних програмах представлені твори з різних музичних культур як західних, так і східних, що спрямовано на ознайомлення з різними музичними жанрами, стилями, а також із шедеврами світової музичної культури.

В Ізраїлі існує велика кількість позакласних музичних видів діяльності, які дають учням можливість поглибити свої знання та навички в галузі музики. До них належать навчання музики у консерваторіях, музичних центрах і студіях, співтворчість у хорових колективах, оркестрах, ансамблях, залучення до участі у майстер-класах, фестивалях, конкурсах тощо.

Основними проблемами у сфері музичної освіти Ізраїля є: недостатнє державне фінансування, нестача кваліфікованих кадрів, необхідність модернізації матеріально-технічної бази, розширення доступу до музичної освіти всіх категорій населення.

У контексті нашого дослідження важливим є компаративістський аналіз особливостей музичної освіти України та Ізраїля, що може стати орієнтиром у вдосконаленні освітніх практик музичного навчання та виховання.

Україна – європейська країна, що має етнічну унікальність і шанує європейські культурні цінності. Музична освіта ґрунтується на досягненнях національної, європейської та світової музичної культури й освітніх традицій.

Ізраїль – східна країна зі своєю власною національною етнічною музикою, а також це сучасна країна з високим рівнем класичної музичної культури, що є складовою світової культури. Ізраїльська музична палітра поєднує в собі елементи різних культур, принесених хвилями іммігрантів із багатьох країн світу. Музичне виховання сполучає різноманітні культури: східну і західну, класичну й естрадну, джазову та фолк.

Полікультурне ізраїльське суспільство має різнобарвні музичні смаки та впливає на напрямки музичної освіти дітей. В Ізраїлі суспільні та освітні процеси відбуваються з урахуванням релігійної приналежності та відповідним ставленням до мистецтва, зокрема до музики. Так, позитивні досягнення, пов'язані з музичною освітою, можуть суперечити релігійним канонам й визначати зміст музичного виховання в дитячих садках та школах.

В Україні існує єдина освітня система. Проте в Ізраїлі є кілька освітніх систем, структурованих відповідно до мови та релігійної приналежності. Навчання музики відбувається в закладах освіти: загальноосвітніх школах і консерваторіях під опікою Міністерства освіти. Загалом школи поділяються залежно від мови (іврит або арабська) та релігійної приналежності учнів. Більшість учнів, які розмовляють на івриті, відвідують школи та відзначають свята за єврейським календарем.

Поряд з розбіжностями виявляється певна спорідненість музичного навчання та виховання. Музична освіта в Ізраїлі та Україні пов'язана з ретроспективним розвитком відповідної держави, його традиціями, цінностями, історичним минулим та має свої національні особливості. Важливим аспектом ізраїльської музичної освіти в умовах багатомовної, поліетнічної культури є виховання толерантності, поваги й розуміння расових, етнічних,

національних відмінностей та вміння жити з людьми інших культур, мов і релігій.

Спорідненим для системи освіти України та Ізраїля є формування цілісної особистості та виховання морально-етичних цінностей шляхом опанування музичного мистецтва. Позитивним є те, що в обох країнах прагнуть до збереження родинних, релігійних цінностей та національної традиційності засобами музичного мистецтва. Зміст програм навчання музики і співу в закладах освіти структуровано з урахуванням таких цінностей: батьківщина, національна ідентичність, сім'я та повага до батьків, дружба, толерантність, а також виховання культурних і моральних цінностей, музичної грамотності.

Висновки. Викладання музики та співу в Ізраїлі має особливості, серед яких полікультурність змісту, що поєднує в собі елементи європейської класичної музики, єврейської музичної традиції та музики різних етнічних груп, що мешкають в країні. На організацію музичної освіти в дитячих садках та школах впливають релігійні канони. Музична освіта в Ізраїлі розглядається як важливий фактор розвитку особистості та суспільства в цілому, що сприяє розвитку творчого мислення, емоційного інтелекту, комунікативних навичок і почуття єднання з різними культурами учнів і студентів. Система викладання музики та співу в Ізраїлі будується на принципі інклюзивності: вона адаптована до потреб і здібностей усіх учнів, включаючи дітей з особливими потребами.

Зміст музичної освіти в закладах освіти різного рівня в Ізраїлі врегульовується програмами, укладеними Міністерством освіти країни, на рівні держави запропоновані ресурси для вивчення музичних дисциплін і музичного виховання. Державне регулювання музичної освіти в Ізраїлі гарантує, що всі діти мають можливість отримати якісну музичну освіту, яка допоможе їм розвинути свої музичні здібності та творчий потенціал.

Здійснений порівняльний аналіз особливостей музичної освіти України та Ізраїля дав змогу дійти висновку про певні відмінності. Україна – європейська країна, де музична освіта ґрунтується на досягненнях національної, європейської та світової музичної культури й освітніх традицій. Ізраїль – східна країна зі своєю власною національною етнічною музикою, водночас –

сучасна країна з високим рівнем класичної музичної культури. В Україні існує єдина освітня система музичної освіти, у протилежність до цього в Ізраїлі функціонує кілька освітніх систем, структурованих відповідно до мови та релігійної приналежності. В Україні релігія відіграє певну роль у суспільних та освітніх процесах, але її вплив на мистецтво та музику не такий прямий, як в Ізраїлі. Громадські та навчальні ініціативи в Ізраїлі відбуваються з урахуванням релігійної приналежності й відповідним ставленням до мистецтва, зокрема до музики.

Серед споріднених ознак музичної освіти в Україні та Ізраїлі вирізняються: опора на традиції музичної культури, цінності, спрямованість на виховання толерантності, поваги й розуміння расових, етнічних, національних відмінностей та вміння жити з людьми інших культур, мов і релігій, прагнення до збереження національної традиційності засобами музичного мистецтва.

Перспективою подальших досліджень може стати ґрунтовний компаративістський аналіз особливостей музичної освіти України та Ізраїля з метою виокремлення цінних освітніх практик для подальшої імплементації у відповідні сфери мистецької освіти.

References

- Al hatochnit Shirim ve Shorashim* (2019). Israel Ministry of Education. About the program "Songs and Roots" in Hebrew.
- Cahn, R. P., & Rusu, A. S. (2016). *Diverse Attitudes of Religious Cultures in Israel towards Music and Music Education. The European Proceedings of Social & Behavioral Sciences*. Retrieved from Diverse Attitudes of Religious Cultures in Israel towards Music and Music Education | European Proceedings
- Cohen, V., & Laor, L. (1997). Struggling with Pluralism in Music Education: The Israeli Experience. *Arts Education Policy Review*, 98, 3, 10-15.
- Division for Pre-Elementary Education*. Israel Ministry of Education. Retrieved from <https://edu.gov.il/minhalpedagogy/preschool/subject/music/Pages/zemer-lach-lgil-harach.aspx>
- Gluschkof, C. (2022). Music Education in Israel: Has the Essence Changed Since 1936? *Min-Ad: Israel Studies in Musicology Online*, 20. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/367350096_Claudia_Gluschkof_-_Music_Education_in_Israel_Has_the_Essence_Changed_Since
- Lev, T. (2018). Music and Music Education in Israel in an Era of Social and Cultural Schism. In *Min-Ad: Israel Studies in Musicology Online: materials of the First International Conference on Music Education in the Community "Traditions, Challenges and Innovations"* (Vol. 15, p. 2). Tel-Aviv: Jerusalem.
- Music Curriculum for the Elementary School System*. Israeli Ministry of Education. Retrieved from http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/F1F8E310-F2E8-41F8-B458-50273335C250/145789/Misradhinuch_mozika412012.pdf

- Music Curriculum for the Secondary School System.* Israeli Ministry of Education. Retrieved from http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/51B73E05-D451-48A7-A241-650F7E6CE42E/129932/Misradhinuch_mozika562011.pdf
- Musica: Tochnit Limudim.* Israel Ministry of Education. Retrieved from <https://meyda.education.gov.il/files/Curriculum/music1-6.pdf>
- Portowitz, A., González-Moreno, P. A., & Hendricks, K. S. (2010). Students' motivation to study music: Israel. *Research Studies in Music Education*, 32 (2), 169. Retrieved from <http://rsm.sagepub.com/content/32/2/169>
- Student and graduate portal.* Israel Ministry of Education. Retrieved from <https://students.education.gov.il/studies-general-info/educational-frameworks/art-programs/music-class>
- Teaching staff portal.* Israel Ministry of Education. Retrieved from https://pop.education.gov.il/tchumey_daat/music/

Svitlana Bendikova

PECULIARITIES OF MUSIC EDUCATION IN ISRAEL: TRADITIONS AND NATIONAL PRIORITIES

The review article presents the peculiarities of musical education in Israel, taking into account the multicultural diversity of Israeli society, and vectoriality for the preservation of cultural and educational traditions; similarities and differences in musical education in Israel and Ukraine were revealed. It is proved that the teaching of music and singing in Israel has features, among which the multicultural content, which combines elements of European classical music, Jewish musical tradition, and music of various ethnic groups living in the country; the organization of musical education in kindergartens and schools is influenced by religious canons. It has been found that musical education in Israel is considered an essential factor in the development of the individual and society as a whole, which contributes to the development of creative thinking, emotional intelligence, communication skills, and a sense of unity with different cultures of pupils and students; the system of teaching music and singing in Israel is characterized by inclusiveness - it takes into account the needs and abilities of students, including children with special needs. It was found that the content of music education in educational institutions of various levels in Israel is regulated by programs concluded by the Ministry of Education of the country, as well as resources for studying musical disciplines and musical education are offered at the state level.

A comparative analysis of the peculiarities of musical education in Ukraine and Israel made it possible to conclude specific differences: Ukrainian musical education is based on the achievements of national, European, and world musical culture and educational traditions; Israel is an eastern country with its national ethnic music, and it is also a modern country with a high level of classical music and musical culture, which is a component of world culture. In Israel, social and educational processes take place taking into account religious affiliation and a corresponding attitude to art, in particular to music. Among the related features, there is a reliance on the traditions of musical culture and values, a focus on fostering tolerance, respect, and understanding of racial, ethnic, and national differences, and the ability to live with people of other cultures, languages, religions and the desire to preserve national traditionalism using musical art.

Keywords: music education; Israel; musical culture; multiculturalism; religious canons; music education program.

Одержано 08.03.2024 р.